

Aleksandra Sawczenko

Uniwersytet w Białymstoku
ORCID: 0000-0002-2427-0625

Weronika Solkiewicz

Uniwersytet w Białymstoku
ORCID: 0000-0002-7590-2223

**TAJEMNICA STUDENTÓW PRAWA W ZWIĄZKU ZE
ŚWIADCZENIEM POMOCY PRAWNEJ
I ODBYWANIEM PRAKTYK ZAWODOWYCH****Wprowadzenie**

Zgodnie z definicją zawartą w słowniku PWN tajemnica jest to sekret, nieujawnianie czegoś. Oprócz tego może być rozumiana jako wiadomość, której poznanie lub ujawnienie jest zakazane przez prawo¹. Wyróżnia się wiele rodzajów tajemnic: tajemnicę korespondencji, państwową, służbową, spowiedzi, stanu oraz zawodową.

W kontekście niniejszego artykułu szczególną uwagę należy zwrócić na tajemnicę zawodową. Istnieje możliwość wyróżnienia wielu rodzajów tajemnicy zawodowej, w tym tajemnicy zawodów prawniczych. Jako przykład można wskazać tajemnicę adwokacką, radcowską, notarialną, komorniczą, sędziowską i prokuratorską. Z całą pewnością można stwierdzić, że tajemnica zawodowa jednym z ważniejszych aspektów zawodów prawniczych i zasad z nimi związanych. Wskazuje się, że jej naruszenie może się wiązać z sankcjami². Obligatoryjność zachowania tajemnicy zawodowej oprócz tego, że wynika z unormowań zawartych w ustawach, wiąże się także z tym, iż są to tzw. zawody zaufania publicznego. Jednak w żadnym z obowiązujących prawników aktów prawnych nie została wskazana definicja legalna tajemnicy zawodowej. Tym samym definicja jest tworzona przez przedstawicieli doktryny i orzecznictwa, którzy biorą pod uwagę akty

¹ Słownik języka polskiego PWN, hasło: tajemnica, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/tajemnica.html>.

² P. Rotszejn, *Tajemnica zawodowa prawniczych zawodów zaufania publicznego*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2018, nr 24(2), s. 49.

normatywne i kodeksy etyki danych zawodów³. Obowiązek zachowania tajemnicy przez przedstawicieli zawodów prawniczych jest właśnie elementem ich etyki zawodowej. Adwokat, radca prawny, notariusz, będąc osobą zaufania publicznego wykonującą wolny zawód, wykonuje funkcję doradcy i powiernika stron. Konsekwencją tego spostrzeżenia jest ograniczenie zakresu przedmiotowego tajemnicy zawodowej: obejmuje ona tylko te wiadomości, które prawnik uzyskał od swego klienta, udzielając pomocy prawnej lub w związku z prowadzoną sprawą. Czasem podkreśla się, iż chodzi o informacje poufne. Podkreślenia wymaga również fakt, że tajemnica zawodowa osoby udzielającej pomocy prawnej nie została ustanowiona w interesie tejże osoby, lecz w interesie osoby poszukującej pomocy prawnej, a pośrednio też w interesie wymiaru sprawiedliwości⁴.

W internecie i środowisku akademickim co jakiś czas pojawia się kwestia problematyki związania tajemnicą zawodową studentów medycyny, których nauka polega na bezpośrednim kontakcie z pacjentem, a co się z tym wiąże, z dostępem do informacji objętych tajemnicą lekarską. Autorki wobec powyższego jako studentki prawa pragną poruszyć kwestię tego, czy i w jakim zakresie studentów prawa obowiązuje tajemnica i czy można ją określić jako tajemnicę zawodową. Problematyka wykonywanych przez studentów prawa czynności w związku ze zdobywaniem doświadczenia zawodowego, zwłaszcza przez praktykowanie w środowisku osób objętych tajemnicą zawodową, jest tematem rzadko poruszonym. Z reguły rozważa się kwestie dotyczące tajemnicy zawodowej osób bezpośrednio nią związanych, pomijając osoby z nimi współpracujące.

Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że tajemnica zawodowa wiąże przedstawiciela zawodu, który posiadał pewne informacje właśnie w związku z czynnościami wykonywanymi w ramach zawodu⁵. Tym samym należy stwierdzić, iż studenci prawa – jako osoby niewykonyjące zawodów prawniczych – nie są związani tajemnicą zawodową. Jednak nie budzi też wątpliwości fakt, iż powinni oni być objęci tajemnicą ze względu na dostęp do informacji poufnych podczas praktyk i pracy u osób bądź w instytucjach, w których pracownicy objęci są tajemnicą zawodową i mają dostęp do takich danych. W literaturze pojawia się pojęcie *sui generis* tajemnicy studenta bądź też „tajemnicy praktycznej nauki zawodu”⁶.

Z powyższego wynika, że studenta nie obowiązuje *stricte* tajemnica zawodowa, ale znajduje się on w kręgu osób zobowiązanych w pewien sposób do jej zachowania. W niniejszym artykule poruszony został więc temat tajemnicy podczas praktyk, pracy studentów prawa w kilku miejscach, które wydają się najczęściej wybierane przez studentów prawa: kancelariach adwokackich, radcowskich, sądach i studenckich poradniach prawnych.

³ *Ibidem*, s. 51.

⁴ Wyrok TK z dnia 22 listopada 2004 r., sygn. SK 64/03, OTK-A 2004, nr 10, poz. 107.

⁵ M. Rusinek, *Tajemnica zawodowa i jej ochrona w polskim procesie karnym*, Kraków 2007, s. 58.

⁶ *Ibidem*, s. 59.

Kancelarie prawnicze

Jak pokazały przeprowadzone na potrzeby niniejszej publikacji badania, jednym z najpopularniejszych sposobów zdobywania doświadczenia przez studentów jest praktykowanie w kancelariach, głównie adwokackich i radcowskich. Prawo jest szczególnie kierunkiem, który wymaga pewnych umiejętności praktycznych, zwłaszcza tworzenia pism procesowych, i to właśnie współpraca z kancelariami pozwala rozwinąć je najlepiej. Przygotowanie w tym zakresie w dużym stopniu determinuje dalsze losy zawodowe studentów, bowiem podstawy teoretyczne nabyte w trakcie studiów nie są wystarczające do podjęcia pracy zarobkowej. Wobec powyższego wyjaśnienie sposobu obejmowania studentów tajemnicą związaną z zawodami prawniczymi jest niezwykle ważne nie tylko z punktu widzenia przyszłych prawników, ale także w dużym stopniu powinno pozostawać w kręgu zainteresowań potencjalnych pracodawców czy osób podejmujących współpracę bez względu na jej podstawę.

Bezsprzeczny jest fakt, iż zarówno adwokata, jak i aplikanta adwokackiego obowiązuje tajemnica adwokacka, co wynika bezpośrednio ze Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu zwanego Kodeksem etyki adwokackiej. Paragraf 19 stanowi, że „adwokat zobowiązany jest zachować w tajemnicy oraz zabezpieczyć przed ujawnieniem lub niepożądanym wykorzystaniem wszystko, o czym dowiedział się w związku z wykonywaniem obowiązków zawodowych”. Zakres tajemnicy zawodowej adwokata obejmuje materiały zawarte w aktach adwokackich, a ponadto wszystkie wiadomości, notatki i dokumenty dotyczące sprawy, uzyskane od klienta oraz innych osób niezależnie od miejsca, w którym się znajdują⁷.

Jeśli chodzi o postanowienia Kodeksu etyki radcy prawnego, to podobnie jak w przypadku adwokatów, obowiązuje on nie tylko samych radców prawnych, ale jest stosowany odpowiednio do aplikantów radcowskich oraz (w zakresie wskazanym w przepisach odrębnych) do prawników zagranicznych świadczących w RP pomoc prawną w zakresie odpowiadającym czynnościom zawodowym radcy prawnego. Tematyce związanej z tajemnicą zawodową został poświęcony cały rozdział kodeksu zatytułowany „Tajemnica zawodowa”. Jeśli chodzi o zakres tajemnicy zawodowej, który uregulowany został w art. 15, to podobnie jak w przypadku adwokatów, obejmuje on wszystkie informacje dotyczące klienta i jego spraw ujawnione radcy prawnemu przez klienta bądź uzyskane w inny sposób w związku z wykonywaniem przez niego jakichkolwiek czynności zawodowych, niezależnie od źródła tych informacji oraz formy i sposobu ich utrwalenia. Ponadto w pkt 2 wskazano, że dotyczy ona wszelkich tworzonych przez radcę prawnego dokumentów oraz korespondencji z klientem i osobami uczestniczącymi w prowadzeniu spraw, które powstały dla celów związanych ze świadczeniem pomocy

⁷ Kodeks etyki adwokackiej, <https://www.ora-warszawa.com.pl/wp-content/uploads/2018/04/Kodeks-Etyki-Adwokackiej.pdf>.

prawnej. Oprócz tego zgodnie z pkt 3 wspomnianego już artykułu tajemnicą zawodową objęte są również informacje ujawnione radcy prawnemu przed podjęciem przez niego czynności zawodowych, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że ujawnienie nastąpiło dla potrzeb świadczenia pomocy prawnej i uzasadnione było oczekiwaniem, że radca prawny będzie ją świadczył. Należy też dodać, że art. 9 Kodeksu etyki radców prawnych podkreśla, że „dochowanie tajemnicy zawodowej jest prawem i obowiązkiem radcy prawnego. Stanowi podstawę zaufania klienta i jest gwarancją praw i wolności”⁸.

Znając już zakres przedmiotowy tajemnicy zawodowej adwokata i radcy prawnego, a także po części jego zakres podmiotowy, można przejść do analizy uregulowań dotyczących bezpośrednio tematu artykułu, czyli związanych z dostępem innych osób do informacji objętych tajemnicą. W przypadku Kodeksu etyki adwokackiej § 19 pkt 4 zawiera bezwzględny obowiązek zobowiązania współpracowników i personelu oraz wszelkich osób zatrudnionych przez adwokata podczas wykonywania działalności zawodowej do przestrzegania obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Podobnie jest w przypadku radców prawnych. Artykuł 22 Kodeksu etyki radcy prawnego stanowi o tym, że „radca prawny powinien wyraźnie zobowiązać osoby współpracujące z nim przy wykonywaniu czynności zawodowych do zachowania poufności w zakresie objętym jego tajemnicą zawodową, wskazując na ich odpowiedzialność prawną związaną z ujawnieniem tajemnicy zawodowej”.

Kodeksy etyki nie są jednak jedynymi aktami, które regulują tematykę związaną z tajemnicami. Zarówno w przypadku adwokatów, jak i radców prawnych szczegółowe zasady wykonywania tych zawodów zostały zawarte w regulaminach, których treść reguluje zobowiązanie innych osób do zachowania tajemnicy.

W przypadku adwokatów jest to Regulamin wykonywania zawodu adwokata w kancelarii indywidualnej lub spółkach. Na gruncie niniejszego artykułu najistotniejszą regulacją dotyczącą objęcia tajemnicą zawodową studentów zdobywających doświadczenie w kancelariach jest § 1 pkt 16 Regulaminu, który ma następujące brzmienie: „Adwokat zatrudniający osoby niebędące adwokatami, aplikantami adwokackimi, radcami lub aplikantami radcowskimi lub zlecający określone czynności takim osobom, przed udostępnieniem takim osobom danych objętych tajemnicą zawodową adwokata uzyskuje od takich osób na piśmie zobowiązanie do przestrzegania tej tajemnicy w zakresie nie mniejszym niż ten, w jakim tajemnica wiąże adwokata”⁹. Przywołana regulacja nie pozostawia wątpliwości co do tego, w jaki sposób studenci powinni być zobowiązani do zachowania tajemnicy, ale stanowi również o tym, że można mówić o istnieniu „tajemnicy studenckiej”.

⁸ Kodeks etyki radcy prawnego, <https://kirp.pl/etyka-i-wykonywanie-zawodu/etyka/kodeks-etyki-radcy-prawnego/>.

⁹ Regulamin wykonywania zawodu adwokata w kancelarii indywidualnej lub spółkach, <http://www.nra.pl/szukaj-dokumenty/dokument/9/?page=1&sort=4>.

Podobna regulacja znajduje się w Regulaminie wykonywania zawodu radcy prawnego. Paragraf 6 pkt 1 zawiera obowiązek podjęcia wszelkich niezbędnych czynności w celu zapewnienia przestrzegania zakazu ujawniania informacji objętych tajemnicą zawodową radcy prawnego przez osoby niezwiązane tajemnicą zawodową na mocy ustawy, z pomocą których radca prawny wykonuje czynności związane ze świadczeniem pomocy prawnej. Punkt 2 powołanego paragrafu nakłada na radcę prawnego obowiązek wymagania złożenia pisemnego oświadczenia, które zawierać będzie zobowiązanie do przestrzegania obowiązku zachowania tajemnicy wszelkich informacji, o których osoby te dowiedzą się w związku z wykonywaniem czynności. Istotne jest, że wspomniane oświadczenie musi być złożone przed dopuszczeniem do czynności związanych ze świadczeniem pomocy prawnej. Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego zawiera załącznik stanowiący wzór takiego oświadczenia, jednak jego użycie nie jest obligatoryjne¹⁰.

Jak wynika z przedstawionych wyżej regulacji, zarówno w przypadku zdobywania doświadczenia i odbywania praktyk w kancelariach adwokackich, jak i radcowskich student na piśmie zostaje zobowiązany do zachowania tajemnicy. W praktyce odbywa się to najczęściej poprzez odpowiedni zapis w umowie lub przy wykorzystaniu załączników. Zdarza się również, jak wynika z opinii środowiska studenckiego i absolwentów, że często przygotowanie takiego zobowiązania jest jednym z pierwszych zadań młodego prawnika.

Studenckie poradnie prawne

Zdaniem części dydaktyków studiowanie prawa nie może polegać tylko na nauce teorii. Wskazuje się, że niezwykle ważne w procesie nauki jest praktykowanie, znajdowanie rozwiązań realnych problemów prawnych¹¹. Jedną z instytucji, która zapewnia możliwość uzyskania wiedzy praktycznej, są bez wątpienia studenckie poradnie prawne, które są tworzone na wydziałach prawa i administracji. Oczywiście głównym zadaniem jest udzielanie nieodpłatnych porad prawnych klientom, pomoc im w aspektach prawnych, z którymi nie mogą sobie poradzić sami oraz gdy nie mają możliwości uzyskania płatnej pomocy od profesjonalnego prawnika ze względu na brak środków finansowych. Podkreśla się, że zadania te można określić jako misję społeczną. Jednak wydaje się, że beneficjentami tego rodzaju działalności są również studenci. Przede wszystkim oprócz wspomnianej już możliwości praktykowania pod nadzorem opiekunów naukowych mają oni możliwość identyfikacji i uświadomienia sobie, jakie są najczęściej spotykane przez

¹⁰ Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego, <http://bibliotekakirp.pl/items/show/426>.

¹¹ P. Skuczyński, *Rozwój edukacji etycznej prawników. Artykuł recenzyjny książki Etyka zawodów prawniczych. Metoda case study pod red. Małgorzaty Król*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2013, nr 1, s. 123.

klientów problemy prawne. Powyższe ma wpływ na to, iż wśród członków poradni powstaje przeświadczenie o tym, że prawnicy pełnią tzw. służbę publiczną, co wiąże się z koniecznością uwrażliwienia na sytuacje klientów. Tym samym działalność w klinikach prawa może być uznana za możliwość wykorzystania w praktyce wiedzy teoretycznej zdobytej podczas studiowania¹².

Oprócz poruszania kwestii dotyczących aspektów praktycznych związanych z tzw. asystą prawniczą student członek poradni uzyskuje wiedzę z zakresu etyki. Oczywiście jest to wiedza dopasowana do charakteru działalności prowadzonej przez studenckie poradnie prawne. Możliwe jest to przede wszystkim dzięki analizie i konieczności odnalezienia się w często skomplikowanych relacjach studenta z klientem oraz opiekunami i pracownikami administracji. W studenckich poradniach prawnych relacje te są kształtowane w sposób specyficzny, co ma odzwierciedlenie w poruszanych zagadnieniach etycznych. W najczęściej występującym trybie udzielania pomocy prawnej kształtowana jest relacja pomiędzy dwiema osobami, tj. klientem i prawnikiem. W klinikach prawnych relacja ta występuje najczęściej pomiędzy czterema podmiotami – klientem a osobami przyjmującymi sprawę klienta, tj. administracją, a także studentami zajmującymi się sprawą klienta oraz opiekunami sekcji. Odpowiedzialność zachowania zasad etyki oraz tajemnicy spoczywa tu więc na większej liczbie podmiotów niż w typowym trybie udzielania pomocy prawnej, co wydaje się być znacznym utrudnieniem¹³. Nie znaczy to jednak, że odpowiedzialność jest dzielona pomiędzy wiele osób. Oznacza to utrudnienia w realizacji zasad etyki i tajemnicy, a tym samym konieczność jeszcze większej dbałości o ich zachowanie.

Tym samym pojawia się pytanie, w jakim zakresie studenta obowiązuje tajemnica. Studenckie poradnie prawne zrzeszone w Fundacji Uniwersyteckich Poradni Prawnych, a tym samym również studenci, którzy są członkami poradni, obowiązani są przestrzegać Standardów Działalności Uniwersyteckich Poradni Prawnych¹⁴. Wśród zapisów istotnych z perspektywy niniejszego artykułu znajdują się informacje o konieczności zapewnienia przez poradnię, a tym samym jej członków, niezbędnej poufności w ramach świadczonych usług. Ponadto należy podkreślić, że w trakcie seminariów nie ujawnia się nazwisk klientów, chyba że jest to konieczne (ust. 4). W literaturze dotyczącej funkcjonowania studenckich poradni prawnych podkreśla się, że jest to niezwykle ważne, ponieważ klient powinien mieć pewność, że może w pełni zaufać członkom kliniki, a tym samym powierzyć im informacje często o bardzo trudnych momentach swojego życia, np. stosowanej wobec niego przemocy domowej. Podczas rozmowy z klientem

¹² FUPP, <http://www.fupp.org.pl/o-fundacji/historia-i-misja>.

¹³ P. Skuczyński, *Rozwój edukacji...*, s. 124–125, 127.

¹⁴ Standardy działalności Uniwersyteckich Poradni Prawnych, t.j. przyjęty przez Radę Fundacji Uniwersyteckich Poradni Prawnych na mocy uchwały nr 9/2014 z dnia 8 marca 2014 r., <http://www.fupp.org.pl/kliniki-prawa/standardy>.

należy wskazać, że student – członek kliniki prawnej – nie jest związany tajemnicą adwokacką czy też tajemnicą radcy prawnego. W przypadku konieczności złożenia zeznań w sądzie bądź przed organami ścigania jest zobligowany do ujawnienia informacji uzyskanych w sprawie od klienta. Jednak jest to jedyna sytuacja, w której członka studenckiej poradni prawnej nie wiąże obowiązek zachowania tajemnicy dotyczącej informacji uzyskanych od klienta kliniki, który wynika z odpowiednich przepisów¹⁵.

Oprócz powyższego zgodnie z ust. 5 Standardów Działalności Uniwersyteckich Poradni Prawnych poradnia zapewnia bezpieczeństwo dokumentów powierzonych przez klienta oraz z tego względu nie przyjmuje od klientów oryginałów dokumentów. Dokumentacja prowadzonych spraw jest przechowywana w miejscu dostępnym wyłącznie dla kierownika poradni i upoważnionych przez niego osób, bez możliwości przejrzenia jej przez osoby postronne. Upoważnionymi osobami są studenci, którzy rozwiązują sprawy. Należy zaznaczyć, że każdy student ma dostęp tylko do sprawy, którą rozwiązuje w danym momencie, a nie do wszystkich spraw przyjętych przez studencką poradnię prawną¹⁶. Należy również podkreślić, iż obowiązek zachowania tajemnicy obejmuje też osobę, która nie jest już członkiem poradni¹⁷.

Praktyki sądowe

W toku swojej nauki studenci prawa mogą również odbywać bezpłatne praktyki studenckie w sądach. Celem odbywania takich praktyk jest często konieczność zrealizowania obowiązkowej praktyki zawodowej wynikającej z programu studiów i uzyskanie jej zaliczenia. Oprócz tego studenci często chcą dowiedzieć się, jak wygląda funkcjonowanie sądów z perspektywy osób tam pracujących. Podstawa odbywania praktyk, sposób uzyskania zgody na ich odbywanie oraz kwestie dotyczące tajemnicy, którą powinni zachować studenci, często uregulowane są w regulaminach praktyk bądź też innych dokumentach znajdujących się na stronach internetowych sądów. Na potrzeby niniejszego artykułu przywołane zostaną zapisy dotyczące zasad zachowywania tajemnicy, poufności w wybranych sądach w Polsce.

¹⁵ M. Szeroczyńska, *Świadczenie pomocy prawnej przez poradnię* [w:] *Studencka Poradnia Prawna. Idea, organizacja, metodologia*, red. D. Łomowski, I. Dorf, Warszawa 2005, s. 179; C. Nowak, *Organizacja pracy w Klinice* [w:] *Studencka poradnia prawna. Kompendium dla studentów*, red. B. Namysłowska-Gabrysiak, Warszawa 2008, s. 10.

¹⁶ Standardy Działalności Uniwersyteckich Poradni Prawnych, <http://www.fupp.org.pl/kliniki-prawa/standardy>.

¹⁷ *Studencka Poradnia Prawna. Idea, organizacja, metodologia*, red. D. Łomowski, I. Dorf, Warszawa 2005, s. 275.

Na przykład praktyki studenckie w Sądzie Rejonowym w Białymstoku mogą być realizowane na podstawie umowy o praktykę lub o porozumienie zawarte pomiędzy uczelnią a sądem (ust. 1). Zgodnie z ust. 10 student po wyrażeniu zgody przez Prezesa Sądu Rejonowego na odbywanie praktyki i przed jej rozpoczęciem zobowiązany jest do ukończenia szkolenia z zakresu ochrony danych osobowych. Zapisy ust. 12 nakładają na studenta obowiązek zachowania w tajemnicy oraz nieupowszechniania wszelkich informacji uzyskanych w trakcie realizowania praktyki studenckiej, w szczególności danych i informacji dotyczących prowadzonych w sądzie postępowań sądowych. Obowiązek ten trwa oczywiście także po zakończeniu odbywania praktyki studenckiej¹⁸.

Podobne uregulowania można znaleźć w Regulaminie praktyk studenckich w Sądzie Okręgowym w Katowicach. Zgodnie z § 13 sąd ma obowiązek przeszkolenia praktykanta w zakresie ochrony danych osobowych oraz innych wytycznych z tym związanych. Praktykant zobowiązany jest do zachowania w tajemnicy informacji, które uzyskał przy przetwarzaniu danych osobowych podczas odbywania praktyk, oraz nieujawniania ich bez zgody Prezesa Sądu, a także informacji uzyskanych w związku z praktyką, które są nieprzeznaczone do publicznej wiadomości, i niewykorzystywania ich do celów innych niż określone w programie praktyk. Ponadto praktykant zobowiązany jest do zachowania najwyższego stopnia staranności przy zabezpieczaniu dokumentacji. W przypadku naruszeniu powyższych obowiązków, co stanowi ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków praktykanta, może on być zobowiązany do naprawienia szkody, jeśli jego zachowanie spowodowało szkodę na rzecz Sądu (§ 17 ust. 2 i 3 Regulaminu)¹⁹.

Badania ankietowe

Wśród studentów i absolwentów prawa została przeprowadzona ankieta, której celem było zbadanie kwestii związanych z tematem artykułu. Badanie pozwoliło głównie na określenie najczęściej wybieranych miejsc odbywania praktyk oraz zdobywania doświadczenia, a co najważniejsze w kontekście niniejszej publikacji – odnosi się do zobowiązania tajemnicą w zakresie informacji, do których studenci i absolwenci zyskali dostęp w związku z wykonywaniem zadań im zleconych.

Badanie zostało przeprowadzone poprzez udostępnienie 29 grudnia 2019 r. ankiety w formie elektronicznej z podkreśleniem, iż do udziału w nim zaproszone są tylko osoby będące studentami lub absolwentami kierunku prawo bez względu na tryb studiów. W badaniu wzięły udział 62 osoby, z czego 67,7% to studenci

¹⁸ SR w Białymstoku, <https://bialystok.sr.gov.pl/oferty-pracy/338-praktyki-studenckie>.

¹⁹ SO w Katowicach, <https://www.katowice.so.gov.pl/download/zarządzenie-nr-84-19-prezesa-sadu-okregowego-w-katowicach-z-dnia-30-sierpnia-2019-r.-w-sprawie-wprowadzenia-regulaminu-praktyk-studenckich.pdf>.

prawa, natomiast 32,3% to absolwenci tego kierunku. Zdecydowana większość, bo aż 90,3% ankietowanych, odbyła już obowiązkowe praktyki, które są objęte programem studiów.

W przypadku miejsc odbywania praktyk wymaganych programem studiów respondenci mieli możliwość wskazania dowolnej ich liczby, co wynika przede wszystkim z tego, iż praktyki takie w przypadku np. studiów stacjonarnych na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku odbywane są zarówno na IV, jak i na V roku. Wśród najczęściej wybieranych miejsc znajdują się kancelarie wskazane przez 54,1% ankietowanych. W sądach praktyki odbywało 29,5% respondentów. Natomiast jako trzecie najczęściej wybierane miejsce wskazano studenckie poradnie prawne – tam praktyki odbywało 23% spośród badanych. Wskazane wyżej wyniki potwierdzają słuszność doboru miejsc odbywania praktyk i zdobywania doświadczenia, które zostały opisane w artykule.

Na pytanie „Czy zdobywasz/zdobywałeś doświadczenie zawodowe w inny sposób niż poprzez odbywanie obowiązkowych praktyk?” 66,1% ankietowanych odpowiedziało twierdząco. Wśród tych osób najczęściej wybieranym do zdobywania doświadczenia miejscem są kancelarie (wskazane przez 85,0% badanych). W dalszej kolejności są to: sądy (22,5%) i studenckie poradnie prawne (17,5%).

Jeśli chodzi o podstawę odbywania praktyk objętych programem studiów, to zazwyczaj jest to umowa o praktyki, jednak w przypadku badania zostało zadane pytanie dotyczące podstawy współpracy ze studentami w ramach zdobywania doświadczenia bez ingerencji uczelni. Ankietowani w zależności od liczby miejsc, w jakich zdobywali doświadczenie zawodowe, mogli wybrać kilka spośród dostępnych propozycji odpowiedzi, a wyniki ukształtowały się następująco: 41,3% spośród badanych zdobywało doświadczenie na podstawie zawartej umowy cywilnoprawnej, 34,8% miało do czynienia z tzw. umową ustną, natomiast 32,6% – z umową o praktyki. Jeśli chodzi o pozostałe opcje odpowiedzi, tj. „bez umowy”, „umowa o wolontariat”, „umowa o pracę”, „jako wolontariusz”, dotyczyły one w każdym z przypadków 1% respondentów.

W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o odpowiedź, czym według nich jest tajemnica zawodowa. Wśród 40 odpowiedzi wielokrotnie pojawiały się słowa odnoszące się do nieujawniania, nierozpowszechniania informacji, w których posiadanie weszło się w związku z wykonywaniem zawodu. Bez wątplenia można wywnioskować, że badani wiedzą, czym jest tajemnica zawodowa.

91,8% ankietowanych wskazało, że zarówno w trakcie odbywania praktyk objętych programem studiów, jak i tych dodatkowych mieli dostęp do informacji, które ich zdaniem mogły być objęte tajemnicą zawodową np. adwokata lub radcy prawnego.

W przypadku pytania odnoszącego się bezpośrednio do tego, czy w ramach odbywania praktyk/zdobywania doświadczenia respondenci zostali zobowiązani do zachowania w tajemnicy informacji, o których dowiedzieli się w trakcie wy-

konywania powierzonych zadań, odpowiedzi kształtowały się następująco: 73,8% badanych zaznaczyło odpowiedź „tak”, 16,4% wybrało odpowiedź: „Zdobywałem doświadczenie w kilku miejscach i w niektórych zostałem zobowiązany bezpośrednio do zachowania tajemnicy, a w niektórych nie”, natomiast 9,8% zaznaczyło odpowiedź „nie”.

Jeśli chodzi o formę zobowiązania do zachowania w tajemnicy informacji, o których ankietowani mogli się dowiedzieć w trakcie wykonywania powierzonych zadań, to należy podkreślić, iż była możliwość zaznaczenia więcej niż jednej opcji (ze względu na częste odbywanie praktyk w kilku miejscach). Najczęściej wskazywanym sposobem, jak wynika z przeprowadzonego badania, jest podpisanie zobowiązania do zachowania tajemnicy, z czym miało do czynienia 70,2% badanych. W przypadku 40,4% ankietowanych zostali ustnie pouczeni o obowiązku zachowania tajemnicy. 36,8% respondentów sygnalizowało, że wynikało to z regulaminu danej instytucji.

Na pytanie: „Czy Twoim zdaniem student zdobywający doświadczenie/praktykujący (w dowolnej formie) jest zobowiązany do zachowania w tajemnicy informacji, które pozyskał w toku wykonywania powierzonych zadań? (tak, jak zobowiązany do tego jest np. adwokat lub radca prawny)” 98,4% ankietowanych odpowiedziało twierdząco.

Ostatnie pytanie dotyczyło odczucia respondentów związanego z ochroną tajemnic zawodowych i brzmiało następująco: „Czy według Ciebie tajemnice zawodowe związane z zawodami prawniczymi są dostatecznie chronione?”. 69,4% badanych odpowiedziało na to pytanie przecząco. Pozostali uważają, że tajemnice te są dostatecznie chronione.

Podsumowanie

Nie budzi wątpliwości fakt, iż tajemnica zawodowa odgrywa ogromną rolę w wykonywaniu zawodów prawniczych. Między innymi ze względu na nią buduje się zaufanie między klientem a prawnikiem. O jej ważności mogą świadczyć także liczne regulacje prawne dotyczące jej zachowania w poszczególnych zawodach prawniczych. Co więcej – obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej jest elementem etyki zawodowej, a naruszanie go może się wiązać z licznymi sankcjami.

Na gruncie definicji tajemnicy zawodowej tworzonych przez przedstawicieli doktryny i orzecznictwa należy uznać, że tajemnica zawodowa nie obowiązuje studentów prawa, którzy nie są osobami wykonującymi zawód prawniczy. Należy jednak podkreślić, że w związku z dostępem do danych poufnych podczas praktyk lub pracy w omawianych w artykule instytucjach powinni być oni zobowiązani do zachowania tajemnicy, która bywa określana jako „tajemnica praktycznej nauki zawodu”.

Na potrzeby niniejszego artykułu została przeprowadzona ankieta dotycząca tajemnicy studentów prawa. Podkreślenia wymaga fakt, że wszyscy ankietowani, którzy samodzielnie udzielili odpowiedzi na pytanie dotyczące definicji tajemnicy zawodowej, wiedzieli, czym ona jest. Ponadto zdaniem 98,4% respondentów podczas odbywania praktyk było zobowiązanych do zachowania w tajemnicy informacji, które pozyskali podczas wykonywania powierzonych im zadań. Niestety, zdaniem większości badanych tajemnice zawodowe związane z zawodami prawniczymi nie są dostatecznie chronione.

Bibliografia

- Informacje zawarta na stronie internetowej Fundacji Uniwersyteckich Poradni Prawnych, www.fupp.org.pl.
Internetowy słownik języka polskiego, www.sjp.pwn.pl.
Kodeks Etyki Radcy Prawnego.
Nowak C., *Organizacja pracy w Klinice* [w:] *Studencka poradnia prawna. Kompendium dla studentów*, red. B. Namysłowska-Gabrysiak, Warszawa 2008.
Regulamin wykonywania zawodu adwokata w kancelarii indywidualnej lub spółkach.
Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego.
Rotszejn P., *Tajemnica zawodowa prawniczych zawodów zaufania publicznego*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2018, nr 24(2).
Rusinek M., *Tajemnica zawodowa i jej ochrona w polskim procesie karnym*, Kraków 2007.
Skuczyński P., *Rozwój edukacji etycznej prawników. Artykuł recenzyjny książki Etyka zawodów prawniczych. Metoda case study pod red. Małgorzaty Król*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2013, nr 1.
Standardy działalności uniwersyteckich poradni prawnych, t.j. przyjęty przez Radę Fundacji Uniwersyteckich Poradni Prawnych na mocy uchwały nr 9/2014 z 8 marca 2014 r.
Studencka Poradnia Prawna. Idea, organizacja, metodologia, red. D. Łomowski, I. Dorf, Warszawa 2005.
Szeroczyńska M., *Świadczenie pomocy prawnej przez poradnię* [w:] *Studencka Poradnia Prawna. Idea, organizacja, metodologia*, red. D. Łomowski, I. Dorf, Warszawa 2005.
Zarządzenie nr 84/2019 Prezesa Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 30 sierpnia 2019 r.
Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks etyki adwokackiej).

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie problematyki ochrony i obowiązywania tajemnic zawodowych związanych z zawodami prawniczymi na gruncie odbywania praktyk oraz zdobywania doświadczenia przez studentów kierunku prawo. Zakres obowiązywania tajemnicy, a także rozważania jej dotyczące zostały opracowane w odniesieniu do najczęściej wybieranych przez studentów miejsc, w których nabywają umiejętności praktycznych, a mianowicie sądów, studenckich poradni prawnych i kancelarii. W trakcie tworzenia publikacji przeprowadzona została krótka ankieta dotycząca m.in. odbywania praktyk, form nawiązywanej współpracy i opinii studentów oraz absolwentów na temat ochrony tajemnic zawodowych, której wyniki zostały opisane w artykule.

Słowa kluczowe: tajemnica zawodowa, tajemnica, student prawa, praktyki studenckie

THE SECRET OF LAW STUDENTS IN CONNECTION WITH THE PROVISION OF LEGAL ASSISTANCE AND APPLICATION

Summary

The aim of the article is to present the issues of protection and validity of professional secrets related to legal professions on the basis of internships and gaining experience by law students. The scope of the secrecy and its considerations have been developed with relation to the places most frequently chosen by students where they gain practical skills, as courts, student legal clinics and law firms. In the process of creating the publication, a short questionnaire concerning internships, forms of cooperation and students and graduates opinions on the protection of professional secrets was conducted, the results of which are described in the article.

Keywords: professional secret, attorney-client privilege, secret, law student, internship